

УДК 376

Миронова С. П.

**КОМАНДНИЙ ПІДХІД ДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО
СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО
РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Серед основних завдань розвитку дошкільної і загальної середньої освіти на найближчі навчальні роки Міністерство освіти і науки України вбачає створення умов для інклюзивного та інтегрованого навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Особливо гостро проблема інтеграції та інклюзії постає перед дітьми із легкими (невизначеними) вадами у психофізичному розвитку, оскільки вони не охоплені закладами корекційної освіти.

На часі в Україні вже є певні дослідження проблеми інтеграції та інклюзії (Л.М.Гречко, В.В.Засенко, А.А.Колупаєва, М.П.Матвеева, С.П.Миронова, Т.Д.Сак, В.М.Синьов, В.В.Тарасун, О.П.Хохліна, А.Г.Шевцов та інш.). Проте теорія та практика інклюзивної освіти вимагають копітких системних пошуків щодо спільного навчання різних категорій учнів. Наше дослідження присвячено розробці методичних рекомендацій з психолого-педагогічного супроводу інклюзованих дітей, що потребують корекції психофізичного розвитку. Окремі результати дослідження висвітлено у статті.

ЮНЕСКО розглядає інклюзію як процес визнання і реагування на різноманітність потреб всіх тих, хто навчається. Інклюзія потребує змін на всіх рівнях освіти, оскільки є особливою системою навчання, що охоплює весь різноманітний контингент учнів та диференціює освітній процес відповідно до потреб учнів усіх груп та категорій.

Як свідчить досвід багатьох країн, вихідним принципом інтеграції та інклюзії дітей з психофізичними вадами є **принцип рівних прав і можливостей** в одержанні освіти. Одним із найвагоміших позитивних аспектів інклюзії є зміщення акцентів у корекційно-педагогічній роботі з дітьми: **об'єктом впливу** стає не порушення, а **особистість дитини**.

Загалом серед **переваг інклюзивної освіти** вчені називають:

- формування у дитини з вадами розвитку моделі здорового повноцінного способу життя;
- створення умов для соціальної адаптації та найбільш повного розкриття свого потенціалу у дитини з вадами розвитку;
- зосередження уваги на можливостях і сильних сторонах особистості дитини;
- можливість усіх дітей жити разом із родиною;

- виховання у здорових дітей толерантності, комунікабельності, більш адекватної самооцінки, меншої агресії, вміння цінувати своє здоров'я;

- реальну інтеграцію та суспільну адаптацію.

Інклюзивна освіта здійснюється через формування спеціального інклюзивного класу. У класі може бути не більше трьох дітей з психофізичними вадами однієї категорії порушення (нозології). Навчання дітей здійснюється за навчальними планами і програмами відповідних типів спеціальних шкіл або за індивідуальними планами й програмами з урахуванням конкретної категорії порушення. У процесі навчання і виховання реалізуються корекційні завдання.

Аналіз зарубіжного досвіду інклюзивної освіти свідчить, що її ефективність залежить від здійснення *психолого-педагогічного супроводу*, який має забезпечуватись скоординованими діями *команди фахівців*: корекційний педагог певної галузі, психолог, соціальний педагог, лікар. Результативність навчально-виховної, корекційно-розвивальної і лікувально-профілактичної роботи залежить від *координованості дій усіх фахівців*. До спільної роботи обов'язково залучаються й батьки дитини. Той помилковий варіант, за якого батьки залишають дітей з психофізичними вадами у звичайних масових школах без одержання відповідного особливостям їхнього розвитку комплексного супроводу, є *стихийною* або *формальною інклюзією*, яка приносить лише шкоду і гальмує процес реального впровадження справжнього інклюзивного навчання.

Завдання психолого-педагогічного супроводу:

- комплексна діагностика дитини, що потребує корекції психофізичного розвитку;
- організація освіти дітей з вадами психофізичного розвитку в умовах загальноосвітніх навчальних закладів у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами;
- різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб;
- збереження і зміцнення здоров'я дітей;
- корекційно спрямоване виховання школяра як культурної і моральної людини;
- надання у процесі навчання й виховання комплексної психолого-медико-педагогічної допомоги дитині з урахуванням стану її здоров'я, особливостей психофізичного розвитку;
- консультування родини з питань виховання і розвитку дитини з психофізичними вадами;
- надання батькам необхідної психологічної допомоги;
- консультування та методичне інформування педагогів, які працюють з інклюзивним класом;

- створення позитивного соціального середовища для інклюзії через підготовку здорових учнів та їхніх батьків до взаємодії із дітьми, що потребують корекції психофізичного розвитку.

Головним координатором команди психолого-педагогічного супроводу є, безсумнівно, вчитель-дефектолог певної галузі (тифлопедагог, сурдопедагог, логопед, олігофренопедагог, ортопедагог). Кожен член команди виконує частину загальної програми супроводу.

Складання *програми психолого-педагогічного супроводу* має починатись з детального вивчення дитини та її родини усіма фахівцями, у процесі якого слід встановити наступні аспекти:

- ✓ рівень психофізичного розвитку дитини, її досвід, поведінка, спрямованість, можливості, сильні сторони особистості;
- ✓ налаштованість батьків на інклюзивну освіту і взаємодію з фахівцями, умови сімейного виховання;
- ✓ яку програму здатна засвоїти дитина, як її поєднати із корекційними завданнями;
- ✓ якої конкретно допомоги (зміст, форми, режим дня, умови в сім'ї, обладнання, наочність, індивідуальний підхід тощо) і яких спеціалістів потребує дитина для ефективної інклюзії;
- ✓ якої конкретної допомоги потребує родина;
- ✓ яку роботу (просвітницьку, психологічну, соціальну, консультативну, інформаційну, виховну тощо) слід провести із здоровими учнями класу та їхніми батьками, вчителями школи.

Наголосимо, що інтегровану та інклюзивну освіту забезпечують передусім корекційні педагоги. Проте вчителі, вихователі, психологи загальної освіти є членами команди психолого-педагогічного супроводу інтегрованої дитини, а це вимагає від них відповідної професійної компетентності.

Вагомого значення набуває формування у педагогів адекватного ставлення до осіб з психофізичними вадами та їхніх родин; відповідних професійно значущих рис особистості, зокрема, таких як: любов до дітей незалежно від їхнього здоров'я, терпимість, емпатія.

Для участі в команді психолого-педагогічного супроводу вчителі шкіл мають володіти загальними питаннями корекційної педагогіки і спеціальної психології, зокрема:

- сутність та класифікація порушень психофізичного розвитку, їх причини;
- загальна характеристика сучасної системи освітньо-корекційних послуг;
- участь педагогів загальноосвітніх закладів у розв'язанні проблеми відбору дітей у спеціальні заклади;
- психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями психофізичного розвитку та особливості роботи з ними в умовах інклюзивної освіти.

Педагоги загальноосвітніх закладів мають забезпечити індивідуальний підхід до дітей у процесі навчання і виховання залежно від категорії порушення, їх психологічну підтримку; організувати безконфліктну соціальну взаємодію учнів класу; співпрацювати з сім'ями; взаємодіяти із колегами як членами команди.

Психолог має здійснювати психологічний супровід як інтегрованих дітей, так і їхніх родин; надавати їм консультативну, психокорекційну, психотерапевтичну допомогу.

Медичний персонал визначає необхідне лікування, можливості виконує певні призначення, слідкує за здоров'ям дітей.

Наголосимо, що вагомого значення у командній взаємодії набуває участь батьків. Як свідчить досвід інклюзивної освіти, без ефективної співпраці з родинами інтегрувати дитину з психофізичними вадами в середовище здорових однолітків надзвичайно важко. Адже від батьків залежить морально-психологічна підтримка дитини; організація адекватних умов її життя і розвитку; здійснення корекційно-виховного впливу у сім'ї; забезпечення виконання завдань вчителя, вихователя, призначень лікаря.

Отже, інклюзивна та інтегрована освіта є цілковитою реальністю сьогодення, яка потребує забезпечення певних умов. Однією з таких умов є комплексний психолого-педагогічний супровід інтегрованої дитини. Детальна розробка його змісту, форм, диференціації є перспективним напрямком дослідження проблеми.

Миронова С. П. Командний підхід до психолого-педагогічного супроводу дітей з вадами психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти.

У статті розкрито зміст і завдання психолого-педагогічного супроводу дітей з психофізичними вадами в умовах інклюзивної освіти.

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід; діти з вадами психофізичного розвитку; інклюзивна освіта; корекційний педагог.

Миронова С. П. Командный подход к психолого-педагогическому сопровождению детей с нарушениями психофизического развития в условиях инклюзивного образования.

В статье раскрыто содержание и задачи психолого-педагогического сопровождения детей с психофизическими нарушениями в условиях инклюзивного образования.

Ключевые слова: психолого-педагогическое сопровождение; дети с нарушениями психофизического развития; инклюзивное образование; коррекционный педагог.

Myronova S. The command approach to of psychology-pedagogical accompany to children with psychophysical defects in inclusive education

The tasks, matter of psychology-pedagogical accompany to children with psychophysical defects in inclusive education are shown in the article.

Key words: psychology-pedagogical accompany; children with psychophysical defects; inclusive education; corrective teacher.

УДК 376.1

Никандрова Т. С.

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СПЕЦИАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Воспитание – сложный процесс, рассматриваемый как специально организованная деятельность педагогов и воспитанников по реализации целей образования в условиях педагогического процесса. Успех воспитания детей с особыми образовательными потребностями зависит от множества факторов, где не последнюю роль играет выбор воспитательной технологии, которую можно определить как продуманную во всех деталях модель совместной деятельности, содержащую систему научно обоснованных средств, приемов и методов, способствующих установлению таких отношений между воспитателем и воспитанниками, при которых оптимально достигаются конкретные воспитательные цели.

Технологизация воспитательного процесса – явление закономерное в специальной педагогической науке и практике, происходящее совместно с детальным и глубоким изучением закономерностей педагогического процесса, способное перевести решение учебно-воспитательных задач на качественно новый уровень. Воспитательные технологии в целостном педагогическом процессе представлены теми же основными характеристиками, что и педагогические технологии, но создавать их значительно сложнее. Эффективность и успешность воспитательных технологий в специальном образовании в значительной степени зависит и от педагогических условий, в которых они осуществляются, таких как:

- наличие специальных образовательных программ;
- предоставление медицинских, психологических и социальных услуг;
- предельная индивидуальность и учет особенностей развития каждого ребенка, в процессе сотрудничества педагога и ребенка, детей в классе или группе;
- связь с процессом обучения и коррекционной направленностью работы;
- индивидуальные особенности педагога – эрудицию, неординарность личности педагога, его культуру, внешний вид,